

УДК 336:336.77 (477)

*Сидор Г.В.,
канд. екон. наук, старший викладач кафедри
фундаментальних та спеціальних дисциплін,
Чортківський навчально-науковий
інститут підприємництва і бізнесу
Тернопільського національного економічного університету
Андрусів У.Я.,
канд. екон. наук, доцент
кафедри теорії економіки та управління,
Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу*

СУТНІСТЬ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ КРАЇНИ

Постановка проблеми. Особливого значення в умовах ринкових перетворень економіки України набуває досягнення соціально-економічної стабілізації суспільства, яке без функціонування ефективної фінансово-кредитної системи неможливо уявити. У соціально-економічному розвитку держави роль фінансово-кредитної системи складно переоцінити. На думку нобелівського лауреата Дж. Стігліца, вона є мозком суспільства, оскільки "...розподіляє дефіцитний капітал між конкуруючими способами використання, намагаючись спрямувати його найбільш ефективно туди, де він дає найбільшу віддачу" [1, с. 143].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній і зарубіжній науковій літературі в останній період з'явилася значна кількість фахових досліджень учених-фінансистів, присвячених вивченню питання фінансово-кредитної системи, що дає змогу істотно розширити коло знань про неї. Однак до сьогодні у сучасній економічній науці немає одностайності серед вчених щодо трактування поняття "фінансово-кредитна система". Цю проблему впродовж тривалого періоду досліджують такі науковці, як А.Г. Загородній [4], В.М. Опарін [10], О.П. Орлюк [2], І.М. Крупка [3], Е.Ф. Жуков [34], В.М. Батирев [35] та ін. Проведений аналіз наукових праць вищеназваних авторів підтверджує належний рівень отриманих результатів. При цьому необхідно відзначити, що поставлене наукове питання потребує подальшого вивчення відповідно до змінюваної економічної ситуації.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження сутності фінансово-кредитної системи країни з позиції існуючих в економічній науці підходів з метою формування власного тлумачення окресленої дефініції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття “фінансово-кредитна система” є багатограним і розглядається як сукупність певних елементів, що характеризують різні її аспекти. Проте автори по-різному підходять до визначення її структури та характеристики окремих елементів. З огляду на це у вітчизняній та зарубіжній літературі немає єдиного трактування та чіткого розмежування цього поняття, що характеризується розмаїттям і специфікою підходів до виокремлення ланок і сфер фінансово-кредитної системи, а також національними та історичними особливостями розвитку суспільства.

У сучасній науці значна увага приділяється дослідженню сутності фінансово-кредитної системи, опубліковано багато праць науковців-фінансистів з цього питання.

На сьогодні у вітчизняній та зарубіжній економічній літературі здебільшого використовується термін “фінансова система”. Проаналізуємо різні підходи та різні точки зору до трактування сутності фінансової системи як складної економічної категорії.

У науковій праці О.П. Орлюк запропоновано розглядати поняття “фінансова система” у трьох аспектах: інституціональному – як сукупність фінансових інститутів, що сприяють утворенню та використанню фондів коштів для здійснення фінансової діяльності держави; організаційному – як сукупність органів державної влади та місцевого самоврядування, які здійснюють у межах своєї компетенції керівництво фінансовою діяльністю держави та підприємств, установ, організацій, що беруть у ній участь; економічному – як сукупність державних фінансів (бюджет держави, фонди цільового призначення, державний кредит, фінанси державних підприємств), фінанси суб’єктів господарювання, міжнародні фінанси (валютний ринок, фінанси міжнародних організацій, міжнародні фінансові інституції) та фінансовий ринок [2].

У наукових дослідженнях доволі часто простежуємо спроби окремих учених подавати визначення фінансової системи з позицій організаційного підходу [3; 4]. М. І. Крупка вважає, що “...фінансова система – це інфраструктура різних фінансових інститутів, які здійснюють фінансові операції й одночасно є суб’єктами і об’єктами управління фінансами” [3, с. 104]. Наведене визначення фінансової системи веде до ототожнення її з фінансовою інфраструктурою. Схожу позицію відстоює А. Г. Загородній, стверджуючи, що “...фінансова система – це сукупність урегульованих фінансово-правовими нормами окремих ланок фінансових відносин і фінансових установ, за допомогою яких держава формує, розподіляє і використовує централізовані й децентралізовані грошові фонди” [4, с. 420]. О. І. Худяков зазначає, що фінансову систему слід розуміти як “...сукупність фінансових установ держави (фінансове відомство і його підрозділи, казначейство, податкові органи, центральний державний банк, орган державного нагляду тощо)” [5, с. 38]. Проте цю теорію не підтримують усі вчені, вважаючи, що такий підхід до трактування фінансової системи призводить до розмивання цього поняття як економічної категорії.

Деякі автори, беручи за основу економічний аспект формування сутності фінансової системи, трактують її як різноманітні форми і методи фінансових відносин у суспільстві на різних рівнях економічної системи, що охоплює: фінанси суб’єктів підприємницької діяльності; державні фінанси; фінансовий ринок; страхування; міжнародні фінанси [6].

Розглянемо визначення фінансової системи через функціональний підхід [7]. Зокрема, В.Д. Базилевич і Л.О. Баластрик пропонують розуміти фінансову систему як сукупність різноманітних видів фондів фінансових ресурсів, сконцентрованих у розпорядженні держави, нефінансового сектору економіки (господарських суб’єктів), окремих фінансових інститутів і населення (домогосподарств) для виконання покладених на них функцій, а також для задоволення економічних і соціальних потреб [7, с. 27].

У праці О. Д. Василика простежуємо схожий підхід, що окреслює фінансову систему держави як “...різноманітні види фондів, сконцентровані в її розпорядженні, а також у господарських суб’єктів та інших фінансових інститутів, з метою використання економічного і соціального розвитку” [8, с. 58].

У сучасних наукових джерелах поширені також інші визначення фінансової системи відповідно до її функціональних, об’єктивних і суб’єктивних ознак. На думку Е. О. Юрія, фінансова система – це “...сукупність різноманітних видів фондів фінансових ресурсів, які є в розпорядженні держави” [9, с. 14]. На наш погляд, наведене визначення є поверхневим, оскільки в ньому не враховано такі важливі складові фінансової системи, як фінанси суб’єктів підприємництва, домогосподарств та інші об’єкти фінансової інфраструктури.

Б. А. Карпінський та О. В. Герасименко зазначають, що “...фінансова система – взаємопов’язане поєднання процесів об’єктивного розподілу вартості ВВП і суб’єктивного впливу на нього державної політики в наявному економічному і правовому просторі” [10, с. 8]. Вважаємо, що таке визначення потребує вдосконалення, оскільки воно є доволі вузьким щодо процесів, пов’язаних із розподілом ВВП, оскільки, крім розподілу, є також формування, перерозподіл і використання.

За трактуванням В. М. Опаріна, "...фінансова система – сукупність відокремлених певних складових фінансів, які мають свої характерні ознаки й особливості і відображають специфічні форми та методи розподілу і перерозподілу валового внутрішнього продукту" [11, с. 11]. На думку Г.Г. Кірейцева, "...фінансова система – це сукупність взаємопов'язаних фінансових відносин, що формують і використовують доходи і відповідні фонди, а також відображають форми, методи розподілу і перерозподілу валового внутрішнього продукту" [12].

У зарубіжних наукових джерелах доволі поширеним є визначення фінансової системи в контексті функціонування фінансового ринку. З. Бодіт та Р. Мертон зазначають, що фінансову систему слід розуміти як сукупність ринків та інших інститутів, що використовуються для укладення фінансових угод, обміну активами і ризиками. Ця система охоплює ринки акцій, облігацій та інших фінансових інструментів, фінансових посередників (таких як банки і страхові компанії) і органи, які регулюють діяльність усіх цих установ. Однак заслуговують на увагу також інші підходи науковців. П. Роуз і Д. Фрезер трактують фінансову систему країни доволі широко, зараховуючи до неї мережу фінансових ринків, фінансові інституції, бізнес-структури, фінанси домогосподарств та уряду [13, с. 62]. Фінансову систему країни вчені визначають як поєднання ринків, інститутів та фірм, що є фінансовими посередниками, надаючи фінансові послуги.

У зарубіжній науковій літературі підхід щодо визначення фінансової системи як сукупності фінансових інститутів (установ), які надають певний спектр фінансових послуг передусім у сфері фінансового посередництва, набув значного поширення. На думку американського ученого Н. Мінські, головним чинником, який визначає траєкторію розвитку економіки, є передусім інноваційна структура фінансової системи, що перебуває під впливом очікувань суб'єктів господарювання. При цьому провідна роль належить фінансовим посередникам, які у взаємодії з динамікою попиту на свої послуги є рушійною силою в інституційній структурі [14].

Деякі дослідники в галузі економіки зазначають, що фінансова система – це система форм і методів формування, розподілу і використання фондів грошових коштів держави та організацій. Інші вчені вважають, що фінансову систему слід розуміти як сукупність різних сфер фінансових відносин, у процесі яких утворюються і використовуються фонди грошових коштів [15, с. 29]. На нашу думку, такі трактування поняття "фінансова система" є однобічними, що не забезпечує комплексного економіко-правового висвітлення цього поняття.

На основі огляду наукових джерел у ході дослідження окресленої проблеми можемо зробити висновок, що деякі науковці здебільшого використовують правовий підхід до визначення фінансової системи держави. Як підтвердження цього, О.М. Ашмаріна доводить, що фінансову систему слід розглядати як "...сукупність елементів, по-перше, згрупованих у двох основних напрямках (фондів та суспільних відносин з їх акумулювання, перерозподілу та використання), і по-друге, як сукупність факультативних інструментів (інституційний механізм, методи, функції, фінансова політика, фінансове законодавство і т. ін.)" [16, с. 3].

Проте не можна залишити поза увагою визначення сутності фінансової системи М. В. Грідчіної, яка вважає, що "...фінансова система країни – це сукупність взаємопов'язаних і урегульованих фінансово-правовими нормами різних груп фінансових відносин (фінансових інститутів, ланок фінансів та інших), за допомогою яких держава формує, розподіляє та використовує централізовані і децентралізовані фонди коштів. При цьому специфіка фінансової системи не вичерпується лише особливостями складових її елементів, перш за все, в характері зв'язку і відносин між ними" [17, с. 5].

За організаційно-інституційною структурою, як правило, фінансова система містить сукупність фінансових органів та інституцій, які здійснюють управління грошовими потоками та фондами грошових коштів [18, с. 23; 19, с. 13; 20, с. 76]. На нашу думку, таке визначення науковців є неповним, тому що в управлінні грошовими потоками беруть участь держава, домогосподарства і підприємства, а не тільки фінансові органи та інститути.

С. В. Ковальчук виокремлює чотири сфери фінансової системи, зокрема: фінанси суб'єктів господарювання, міжнародні фінанси, державні фінанси, фінансовий ринок [21, с. 38]. Однак у цьому трактуванні відсутні фінанси домогосподарств, що, на нашу думку, не коректно, оскільки населення є основним суб'єктом фінансових відносин.

На думку західних економістів [22–24], основою фінансової системи є фінансові відносини нефінансових корпорацій та домогосподарств. У цьому разі розуміння фінансової системи базується на визначенні категорії "фінанси". Отже, слід зауважити, що визначення фінансової системи і фінансів у розглянутих наукових працях [22–24] ототожнюються.

Проте не можна залишати поза увагою правове визначення сутності фінансової системи як "...сукупності встановлених нормативними правовими актами характеристик фінансової системи, що мають форму нормативних вимог до режиму її функціонування (фінансове законодавство, передбачені в нормах засоби і способи стабілізації фінансової системи, фінансова політика в її правових формах, функції, а також методи діяльності в рамках фінансової системи, що реалізуються в діях конкретних уповноважених суб'єктів)" [25, с. 25]. У цьому разі автор за основу визначення фінансової системи бере не базові економічні відносини, а нормативно-правові, що також вважаємо не коректним.

У науковій праці В. П. Кудряшова зазначається, що фінансова система – це сукупність фінансових операцій, які проводяться суб'єктами фінансової діяльності з використанням певного фінансово-кредитного механізму [26, с. 15]. З такою позицією науковця ми не погоджуємося, оскільки фінансові операції – це тільки дія відповідного органу, наприклад, банку, бухгалтерії тощо, а система, що становить складну структуру, яка складається з окремих об'єктів, елементів, які між собою взаємозалежні.

У сучасній науці багато уваги приділяється дослідженню сутності поняття “кредитна система”. П.В. Круш кредитну систему розуміє як “...сукупність кредитних відносин, їхніх форм, видів, методів реалізації та кредитно-фінансових інститутів, що діють на ринку позичкових капіталів, здійснюють акумуляцію і використання позичкового капіталу” [27]. На думку науковця, кредитна система представлена кредитно-розрахунковими та платіжними відносинами, що пов'язані з рухом позичкового капіталу, а кредитно-фінансові інститути обслуговують реалізацію кредитних відносин.

Б. Л. Луців подає два підходи до визначення суті кредитної системи як “...сукупність банків та спеціалізованих кредитно-фінансових інститутів, які здійснюють мобілізацію грошових ресурсів і надають їх у позики” та “...сукупність кредитних відносин та інститутів, які реалізують ці відносини” [28, с. 158]. О. М. Петрук виокремлює також два підходи до визначення суті кредитної системи як “...сукупність кредитно-розрахункових і платіжних відносин, які базуються на певних формах і методах кредитування” і “...сукупність кредитно-фінансових інститутів, які акумулюють вільні грошові кошти та направляють їх господарюючим суб'єктам, населенню, уряду” [29, с. 9]. А. В. Демківський пропонує розглядати кредитну систему “...як сукупність кредитних відносин, їхніх форм і методів реалізації та інститутів, за допомогою яких ці відносини функціонують”, та “...сукупність банків, спеціалізованих кредитно-фінансових інститутів, які здійснюють мобілізацію грошових ресурсів і надають їх у позику” [30, с. 328]. Поділяємо думку вченого, що кредитна система має базуватися на визначених двох основних підходах, оскільки саме із необхідності акумуляції та мобілізації грошового капіталу (тимчасово вільних коштів) між кредитними інститутами і секторами економіки виникають кредитні відносини.

Кредитну систему прийнято розглядати в широкому й вузькому розуміннях. Кредитною системою у широкому тлумаченні вважають сукупність кредитних відносин, форм кредиту, методів кредитування і кредитних установ. Кредитна система у вузькому розумінні – це сукупність кредитних або ж фінансово-кредитних установ, які акумулюють тимчасово вільні кошти, а потім перетворюють їх у кредит. Такий підхід характеризує інституційну форму організації кредитних відносин, дає змогу розглядати структурну побудову кредитної системи і отримав назву інституційного.

Деякі науковці роблять спробу розглядати кредитну систему як “...сукупність кредитно-фінансових інститутів, які акумулюють вільні грошові капітали, доходи і заощадження юридичних і фізичних осіб і надають їх у позику позичальникам – підприємствам, уряду, особам” [31].

Поширеним є тлумачення кредитної системи крізь призму функціональної та інституціональної структури. У праці В. Д. Базилевича “Політекономія” вичерпно розкрито сутність поняття “кредитна система” як “...система кредитних відносин, принципів і форм кредитування (функціональна структура) та сукупність кредитно-фінансових установ, які створюють, акумулюють і надають грошові засоби на засадах кредитування (інституціональна структура)” [32]. Таке визначення сутності кредитної системи більшою мірою вказує на здатність фінансово-кредитних установ акумулювати вільні грошові кошти та надавати ці кошти в позику, тобто обслуговувати кредитні відносини.

Схожу позицію відстоює В. Полонський. На основі вивчення наукових джерел у ході дослідження окресленої проблематики він прийшов до висновку, що кредитну систему характеризують три таких аспекти: сутнісний, інституційний та функціональний. З інституційної точки зору, це система кредитно-фінансових установ, що обслуговують кредитні відносини (банки, страхові, іпотечні і фінансові компанії, пенсійні фонди, біржі і т. ін.). З функціональної позиції, кредитна система – це сукупність видів і форм кредиту. Структура кредитної системи і організація кредитної справи мають сприяти якнайповнішому задоволенню потреб у грошово-кредитному обслуговуванні всієї економіки і її ланок [37, с. 9].

О. А. Підпригора стверджує, що кредитна система – це “...мережа кредитних установ на чолі з Національним банком України та інші організації (наприклад, кредитні спілки, ломбарди)” [33].

На думку Е. Ф. Жукова, “...кредитна система – це сукупність кредитних відносин та інститутів, які реалізують ці відносини. Наявність кредитних відносин передбачає, з одного боку, тимчасово вільні грошові капітали, власники яких готові надати їх на певний строк за певну винагороду (процент), а з іншого – підприємців, які бажають тимчасово використати їх у своїй виробничій діяльності” [34].

Тривалий період учені в галузі економіки, які займалися дослідженням категорій “банківська система” і “кредитна система”, розглядали ці поняття як сукупність організацій, об'єднаних своїми завданнями. В. М. Батирев ототожнював банківську і кредитну системи, зазначаючи, що “...це єдина централізована система” [35, с. 6].

У праці М. С. Атлас вказується на те, що кредитна система – це сукупність кредитних організацій [36, с. 5]; згодом у поняття “кредитна система” він пропонує ввести і банківську систему та досліджує її структуру.

Питання дослідження впливу фінансово-кредитної системи на розвиток економіки з метою забезпечення процесу суспільного відтворення на основі поєднання кругообігу фінансових і кредитних ресурсів є важливим. Оскільки категорії фінанси і кредит є відособленими, то поняття “фінансова система” і “кредитна система” мають повне право на окреме існування. Огляд зазначеного вище дає підставу стверджувати, що правильний науковий підхід до розуміння цих понять на сучасному етапі насамперед відобразить позицію щодо необхідності їхнього окремого існування. Кругообіг фінансових ресурсів є рушійною силою фінансової системи, а кругообіг кредитних ресурсів – кредитної. Проте кругообіги фінансових і кредитних ресурсів взаємопов’язані між собою, оскільки фінансові ресурси мають властивість переходити у кредитні, а кредитні – у фінансові. З цієї причини оправданим є вживання поняття “фінансово-кредитна система”, оскільки вона відображає взаємодію фінансів і кредиту в механізмі їхнього впливу на економічні процеси, які відбуваються в суспільстві.

На нашу думку, щоб глибше розкрити сутність і зміст поняття “фінансово-кредитна система”, її необхідно розглядати насамперед із позиції поєднання зазначених вище підходів.

На думку авторів, фінансово-кредитну систему слід розглядати як сукупність фінансово-кредитних відносин, що виникають між економічними суб’єктами, які впливають на процеси формування, розподілу, перерозподілу і використання фінансових ресурсів. На відміну від існуючих понять, які мають більш загальне трактування, запропоноване визначення конкретизує неперервність досягнення важливого результату.

Висновки з даного дослідження. Узагальнивши результати проведеного аналізу різних підходів до визначення категорії “фінансово-кредитна система”, можна зробити висновок, що донині не вироблено єдиної позиції щодо трактування цієї складної економічної категорії як серед вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Систематизувавши різнобічні наукові підходи, запропоновано авторське визначення цього терміна, згідно з яким фінансово-кредитну систему слід розглядати як сукупність фінансово-кредитних відносин, що виникають між економічними суб’єктами, які впливають на процеси формування, розподілу, перерозподілу і використання фінансових ресурсів.

Питання щодо сутності фінансово-кредитної системи набуває нині дедалі більшої актуальності. З огляду на це одним із провідних завдань у ході реформування вітчизняної економіки є глибинний теоретичний аналіз наукових підходів до визначення фінансово-кредитної системи. Дослідження сутності поняття “фінансово-кредитна система” здійснено на основі всебічного аналізу наукових джерел та поглибленого теоретичного осмислення цього питання авторами.

Бібліографічний список

1. Стиглиц Дж. Глобализация: тревожные тенденции / Дж. Стиглиц. – М. : Мысль, 2003. – 245 с.
2. Орлюк О. П. Фінансове право : навч. посіб. для вузів / О. П. Орлюк. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 528 с.
3. Крупка І. М. Фінансовий ринок України та міжнародні фінансові потоки / І. М. Крупка // Фінанси України. – 2009. – № 12. – С. 104–116.
4. Загородній А. Г. Фінансовий словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк, Т. С. Смовженко. – 4-те вид., випр. та допов. К. : Т-во “Знання”, КОО; Л. : Вид-во Львівського банківського ін.-ту НБУ. – 2002. – 566 с.
5. Худяков А. И. Финансовое право Республики Казахстан (Общая часть) / А. И. Худяков. – Алматы : Каржы-каражат, 1995. – 224 с.
6. Фінансова реструктуризація в Україні: проблеми і напрями : монографія / за наук. ред. В. Федосова. – К. : КНЕУ, 2002. – 387 с.
7. Базилевич В. Д. Державні фінанси : навч. посіб. / В. Д. Базилевич, Л. О. Баластрик; ред. В. Д. Базилевич. – К. : Атіка, 2002. – 368 с.
8. Василик О. Д. Теорія фінансів : підруч. / О. Д. Василик; КНУ ім. Т. Г. Шевченка. – 4-те вид., доп. – К. : Ніс, 2003. – 416 с.
9. Юрій Е. О. Фінанси : навч. посіб. / Е. О. Юрій. – Чернівці : БДФА, 2004. – 264 с.
10. Карпінський Б. А. Аспекти функціонування фінансової системи держави / Б. А. Карпінський, О. В. Герасименко // Економіка. Фінанси. Право. – 2003. – № 9. – С. 9–13.
11. Опарін В.М. Фінансова система України (теоретико-методологічні аспекти) : автореф. на здобуття наукового ступеня докт. екон. наук за спеціальністю : 08.04.01 / В.М. Опарін, Київський національний економічний ун-т ім. Вади́ма Гетьмана. – К., 2006. – 33 с.
12. Кірейцев Г. Г. Гроші. Фінанси. Кредит : навч. посіб. / Г. Г. Кірейцев, М. М. Александрова, С. О. Маслова. – Житомир : ЖІТІ, 2001. – 312 с.
13. Боди З. Финансы / З. Боди, Р. Мертон / Пер. с англ. – М. : Вильямс, 2000. – 362 с.
14. Minski H. The Financial Instability Hypotesis / H. Minski // Working Papers. – 1992.
15. Дробозина Л. А. Финансы : учеб. / Л. А. Дробозина, Г. Б. Поляк. – М. : Юнити, 2001. – 527 с.
16. Ашмарина Е. М. Взаимообусловленность системы финансового права и финансовой системы Российской Федерации / Е. М. Ашмарина // Финансовое право. – 2008. – № 7. – С. 4–11.

17. Фінанси (теоретичні основи) : підруч. / М. В. Грідчина, В. Б. Захожай, Л. Л. Осіпчук та ін. – 2-ге вид., випр. і допов. – К. : МАУП, 2004. – 312 с.
18. Фінанси (Загальна теорія) : навч. посіб. / В. М. Опарін; КНЕУ. – 2-ге вид. – К. : Основи, 1999. – 967 с.
19. Карлін М. І. Фінансова система України : навч. посіб. / М. І. Карлін. – К. : Знання, 2007. – 324 с.
20. Кремень О. І. Фінанси : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. І. Кремень, В. М. Кремень. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 412 с.
21. Ковальчук С. В. Фінанси : навч. посіб. / С. В. Ковальчук, І. В. Форкун. – Л. : Новий Світ-2000, 2009. – 568 с.
22. Schmidt R. Financial Systems – Importance, Differences and Convergence / R. Schmidt, A. Hryckiewicz; Institute for Monetary and Financial Stability // Working Paper Series. – 2006. – № 4. – 32 p.
23. Schmidt R. The Convergence of Financial Systems in Europe / R. Schmidt, A. Hackethal, M. Tyrell // Working Paper Series. Finance & Accounting. – 2001. – № 75. – 49 p.
24. Schmidt R. What constitutes a financial system in general and the German financial system in particular? / R. Schmidt, M. Tyrell // Working Paper Series. Finance & Accounting. – 2003. – № 111. – 70 p.
25. Комарова Г. В. Финансовая система Российской Федерации как объект судебной защиты : монография / Г. В. Комарова. – М. : Проспект, 2013. – 168 с.
26. Кудряшов В. П. Фінанси : навч. посіб. – Херсон, Олді-плюс, 2002. – 351 с.
27. Круш П. В. Гроші та кредит : навч. посіб. / П. В. Круш. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 510 с.
28. Гроші, банки та кредит : у схемах і коментарях : навч. посіб. / [за ред. Б. Л. Луціва]. – 2-ге видання, перероб. – Тернопіль : Карт-бланш, 2000. – 225 с.
29. Петрук О. М. Банківська справа : навч. посіб. / [за ред. д.е.н., проф. Ф. Ф. Бутинця]. – К. : Кондор, 2004. – 461 с.
30. Демківський А. В. Гроші та кредит : навч. посіб. / [за ред. А. В. Демківського]. К. : Дакор, 2007. – 528 с.
31. Іванов В. М. Грошово-кредитні системи зарубіжних країн : курс лекцій. / В.М. Іванов, І. Я. Софіщенко. – К. : МАУП, 2001. – 232 с.
32. Базилевич В. Д. Політекономія : підруч. / В. Д. Базилевич, В. М. Попов, К. С. Базилевич, Н. І. Гражевська. – “Знання-Прес”, 2007. – 719 с.
33. Підпригора О. А. Цивільне право : підруч. для студ. юрид. вузів та факультетів. – К. : Вентурі, 1997. – 480 с.
34. Жуков Е.Ф. Деньги. Банки. Кредит. / Е. Ф. Жуков. – М. : ЮНИТИ, 1999. – 256 с.
35. Батырев В. М. Денежное обращение в СССР / В. М. Батырев. – М. : Госкомиздат, 1959. – 288 с.
36. Атлас М. С. Национализация банков в СССР / М. С. Атлас. – М. : Госфиниздат, 1948. – 189 с.
37. Полонский В. Развитие финансово-кредитной системы Республики Беларусь / В. Полонский // Банкаўскі веснік, Кастрычнік. – 2011. – № 28 – С. 9–13.

References

1. Stiglits, Dzh. (2003), *Globalizatsiya: trevozhnyye tendentsii* [Globalization: disturbing tendencies], : Mysl', Moscow, Russia, 245 p.
2. Orliuk, O.P. (2003), *Finansove pravo* [Finance law], Yurinkom Inter, Kyiv, Ukraine, 528 p.
3. Krupka, I.M. (2009), “The financial market of Ukraine and international financial flows”, *Finansy Ukrainy*, no. 12, pp. 104–116.
4. Zahorodnii, A.H., Vozniuk, H.L. and Smovzhenko, T.S. (2002), *Finansovyi slovnyk* [Financial Dictionary], T-vo “Znannia”, KOO; Kyiv, Ukraine, 566 p.
5. Khudyakov, A.I. (1995), *Finansovoye pravo Respubliki Kazakhstan (Obshchaya chast')* [Financial Law of the Republic of Kazakhstan (General part)], Karzhy-karazhat, Almaty, Kazakhstan, 224 p.
6. Fedosov, V. (2002), *Finansova restrukturyzatsiia v Ukraini: problemy i napriamy* [Financial Restructuring in Ukraine: Challenges and Directions], KNEU, Kyiv, Ukraine, 387 p.
7. Bazylevych, V.D. and Balastryk, L.O. (2002), *Derzhavni finansy* [State finance], Atika, Kyiv, Ukraine, 368 p.
8. Vasylyk, O.D. (2003), *Teoriia finansiv* [Theory of Finance], Nios, Kyiv, Ukraine, 416 p.
9. Yurii, E.O. (2004), *Finansy* [Finances], BDFa, Chernivtsi, Ukraine, 264 p.
10. Karpinskyi, B.A. and Herasymenko, O.V. (2003), “Aspects functioning financial system”, *Ekonomika. Finansy. Pravo*, no. 9, pp. 9-13.
11. Oparin, V.M. (2006), “The financial system of Ukraine (theoretical and methodological aspects)”, Thesis abstract for Dr. Sc. (Economic), 08.04.01 Vadim Getman Kyiv National Economic University, Kyiv, Ukraine.

12. Kireitsev, H.H., Aleksandrova, M.M. and Maslova, S.O. (2001), *Hroshi. Finansy. Kredyt* [Money. Finances. Credit], ZHITI, Zhytomyr, Ukraine, 312 p.
13. Bodi, Z. and Merton R. (2000), *Finansy* [Finances], Vil'yams, Moscow, Russia, 362 p.
14. Minski, H. (1992), "The Financial Instability Hipotesis", *Working Papers*, NY, USA.
15. Drobozina, L.A. and Polyak, G.B. (2001), *Finansy* [Finances], Unity, Moscow, Russia, 527 p.
16. Ashmarina, Ye.M. (2008), "The interdependence of the system of financial law and financial system of the Russian Federation", *Finansovoye pravo*, no. 7, pp. 4–11.
17. Hridchina, M.V., Zakhzhai, V.B. and Osipchuk, L.L. (2004), *Finansy (teoretychni osnovy)* [Finance (theoretical basis)], MAUP, Kyiv, Ukraine, 312 p.
18. Oparin, V.M. (1999), *Finansy (Zahalna teoriia)* [Finance (General Theory)], Osnovy, Kyiv, Ukraine, 967 p.
19. Karlin, M.I. (2007), *Finansova systema Ukrainy* [The financial system of Ukraine], Znannia, Kyiv, Ukraine, 324 p.
20. Kremen, O.I. and Kremen, V.M. (2012), *Finansy* [Finances], Tsentr uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine, 412 p.
21. Kovalchuk, S.V. and Forkun, I.V. (2009), *Finansy* [Finances], Novyi Svit-2000, Lviv, 568 p.
22. Schmidt, R. and Hryckiewicz, A. (2006), "Financial Systems – Importance, Differences and Convergence", *Working Paper Series*, no. 4, 32 p.
23. Schmidt, R., Hackethal, A. and Tyrell, M. (2001), "The Convergence of Financial Systems in Europe" *Working Paper Series. Finance & Accounting*, no. 75, 49 p.
24. Schmidt, R. and Tyrell, M. (2003), "What constitutes a financial system in general and the German financial system in particular?", *Working Paper Series. Finance & Accounting*, no. 111, 70 p.
25. Komarova, G.V. (2013), *Finansovaya sistema Rossiyskoy Federatsii kak obyekt sudebnoy zashchity* [The financial system of the Russian Federation as an object of judicial protection], Prospekt, Moscow, Russia, 168 p.
26. Kudriashov, V.P. (2002), *Finansy* [Finances], Oldi-plius, Kherson, Ukraine, 351 p.
27. Krush, P.V. (2010), *Hroshi ta kredyt* [Money and credit], Tsentr uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine, 510 p.
28. Lutsiv, B.L. (2000), *Hroshi, banky ta kredyt : u skhemakh i komentariakh* [Money, banking and credit, schemes and comments], Kart-blansh, Ternopil, Ukraine, 225 p.
29. Petruk, O.M. (2004), *Bankivska sprava* [Banking], Kondor, Kyiv, Ukraine, 461 p.
30. Demkivskiyi, A.V. (2007), *Hroshi ta kredyt* [Money and Credit], Dakor, Kyiv, Ukraine, 528 p.
31. Ivanov, V.M. and Sofishchenko, I.Ya. (2001), *Hroshovo-kredytni systemy zarubizhnykh krain* [Monetary system abroad], MAUP, Kyiv, Ukraine, 232 p.
32. Bazylevych, V.D., Popov, V.M., Bazylevych, K.S. and Hrazhevskaya, N.I. (2007), *Politekonomiia* [Political Economy], "Znannia-Pres", Kyiv, Ukraine, 719 p.
33. Pidporyhora, O.A. (1997), *Tsyvilne pravo* [Civil law], Venturi, Kyiv, Ukraine, 480 p.
34. Zhukov, Ye.F. (1999), *Dengi. Banki. Kredit.* [Money. Banks. Credit], YUNITI, Moscow, Russia, 256 p.
35. Batyrev, V.M. (1959), *Denezhnoye obrashcheniye v SSSR* [Money circulation in the USSR], Goskomizdat, Moscow, USSR, 288 p.
36. Atlas, M.S. (1948), *Natsionalizatsiya bankov v SSSR* [Nationalization of banks in the USSR], Gosfinizdat, Moscow, USSR, 189 p.
37. Polonskiy, V. (2011), "Development of the financial and credit system of the Republic of Belarus", *Bankaŭski viesnik, Kastryčnik*, no. 28, pp. 9–13.

Сидор Г.В., Андрусів У.Я. СУТНІСТЬ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ КРАЇНИ

Мета. Дослідження сутності фінансово-кредитної системи країни з позиції існуючих в економічній науці підходів з метою формування власного тлумачення окресленої дефініції.

Методика дослідження. Теоретико-методологічною основою дослідження є наукові праці вітчизняних та зарубіжних авторів з питань дослідження сутності фінансово-кредитної системи країни, ресурси Internet. У процесі дослідження використано загальні і спеціальні методи, зокрема: монографічний – при здійсненні літературного огляду досліджуваної проблеми; системного і структурного аналізу – при обґрунтуванні різних підходів та різних точок зору до трактування сутності фінансової та кредитної систем як складних економічних категорій.

Результати. На теоретичному рівні доведено, що питання дослідження впливу фінансово-кредитної системи на розвиток економіки з метою забезпечення процесу суспільного відтворення на основі поєднання кругообігу фінансових і кредитних ресурсів є важливим. Розглянуто та проаналізовано підходи до визначення поняття "фінансово-кредитна система" у різних вітчизняних і зарубіжних наукових джерелах. Охарактеризовано зміст фінансової системи країни з позицій функціонального, інституціонального та економічного підходів. На основі аналізу поширених трактувань запропоновано власне визначення фінансово-кредитної системи країни.

Наукова новизна. Запропоновано авторське визначення терміна, згідно з яким фінансово-кредитну систему слід розглядати як сукупність фінансово-кредитних відносин, що виникають між економічними суб'єктами, які впливають на процеси формування, розподілу, перерозподілу і використання фінансових ресурсів. Обґрунтовано, що оскільки категорії фінанси і кредит є відособленими, то для об'єктивнішого вивчення поняття "фінансова система", її необхідно розглядати насамперед із позиції поєднання вищезазначених підходів.

Практична значущість. Отримані результати дослідження є підґрунтям для вирішення практичних проблем правильного наукового підходу до розуміння цих понять на сучасному етапі.

Ключові слова: кредитна система, фінансова система, фінансово-кредитна система, фінансовий сектор, фінансові інститути.

Sydor H.V., Andrusiv U.Ya. ESSENCE OF THE FINANCIAL AND CREDIT SYSTEM OF COUNTRY

Purpose. The purpose of the article is research of essence of the financial and credit system of country from position of existing in economic science approaches with the purpose of forming of own interpretation of outlined definition.

Methodology of research. The oretical and methodological basis of research are scientific labours of domestic and foreign authors on questions of research of essence of the financial and credit system of country, resources of Internet. In the process of research general and special methods are utilized, in particular: monographic – during realization of literary review of the probed problem; analysis of the systems and structural – at the ground of different approaches and different points of view to interpretation of essence of the financial and credit systems as difficult economic categories.

Findings. Going is considered and analyzed near determination of concept the “financial and credit system” in different domestic and foreign scientific sources. Maintenance of the financial system of country is described from positions of functional, institutional and economic approaches. On the basis of analysis of widespread interpretations own determination of the financial and credit system of country is offered.

Originality. Systematizing scalene scientific approaches, we are offer author determination of term, in obedience to which it follows to examine the financial and credit system as an aggregate of the financial and credit relations, which arise up between economic subjects, which influence on the processes of forming, distributing, redistribution and use of financial resources. It is well-proven at theoretical level, that a question of research of influence of the financial and credit system on development of economy with the purpose of providing of process of public recreation on the basis of combination of rotation of financial and credit resources is important. As finances and credit are a category isolated, the “financial system” and “credit system” have a concept complete right on separate existence. However to our opinion, deeper to expose essence and maintenance of concept “financial and credit system”, it must be examined above all things from position of combination of afore-mentioned approaches.

Practical value. It is got research results by subsoil for the decision of practical problems of the correct scientific going near understanding of these concepts on the modern stage.

Keywords: credit system, financial system, financial and credit system, financial sector, financial institutes.

Сидор Г.В., Андрусив У.Я. СУЩНОСТЬ ФИНАНСОВО-КРЕДИТНОЙ СИСТЕМЫ СТРАНЫ

Цель. Исследование сущности финансово-кредитной системы страны с позиции существующих в экономической науке подходов с целью формирования собственного толкования очерченной дефиниции.

Методика исследования. Теоретико-методологической основой исследования являются научные труды отечественных и зарубежных авторов по вопросам исследования сущности финансово-кредитной системы страны, ресурсы Internet. В процессе исследования использованы общие и специальные методы, в частности: монографический – при осуществлении литературного обзора исследуемой проблемы; системного и структурного анализа – при обосновании различных подходов и различных точек зрения к трактовке сущности финансовой и кредитной систем как сложных экономических категорий.

Результаты. Теоретически доказано, что вопросы исследования влияния финансово-кредитной системы на развитие экономики с целью обеспечения процесса общественного воспроизводства на основе сочетания кругооборота финансовых и кредитных ресурсов является важным. Рассмотрены и проанализированы подходы к определению понятия “финансово-кредитная система” в различных отечественных и зарубежных научных источниках. Охарактеризованы содержание финансовой системы страны с позиций функционального, институционального и экономического подходов. На основе анализа распространенных трактовок предложено собственное определение финансово-кредитной системы страны.

Научная новизна. Предложено авторское определение термина, согласно которому финансово-кредитную систему следует рассматривать как совокупность финансово-кредитных отношений, возникающих между экономическими субъектами, которые влияют на процессы формирования, распределения, перераспределения и использования финансовых ресурсов. Обосновано, что поскольку категории финансы и кредит является обособленными, то для объективного изучения понятия “финансовая система”, ее необходимо рассматривать прежде всего с позиции сочетания вышеупомянутых подходов.

Практическая значимость. Полученные результаты исследования являются основой для решения практических проблем правильного научного подхода к пониманию этих понятий на современном этапе.

Ключевые слова: кредитная система, финансовая система, финансово-кредитная система, финансовый сектор, финансовые институты.